

Sändlista

Ert tjänsteställe, handläggare
Näringsdepartementet,
Ingrid Karlsson

Ert datum
2019-03-05

Er beteckning
N2019/00192/D

Vårt tjänsteställe, handläggare
LEDS CIO, Leif Östgaard

Vårt föregående datum

Vår föregående beteckning

Försvarsmaktens svar på remiss av betänkandet Frekvenser i samhällets tjänst (SOU 2018:92)

Försvarsmakten lämnar härmed sitt svar på remissen av Betänkandet av Utredningen om radiospektrum i framtiden – Frekvenser i samhällets tjänst (SOU 2018:92).

1. Sammanfattning

Försvarsmakten avstyrker utredningens förslag med vissa nedan angivna undantag. Försvarsmakten anser inte att förslagen säkerställer nationella säkerhetsintressen i tillräcklig grad eller tillgodoser samhällsviktiga aktörers behov av radiofrekvenser.

Försvarsmakten ställer sig till fullo bakom det som framförts i de särskilda yttrandena på sid 291-302 i utredningen.

Försvarsmakten anser att de prioriterade myndigheterna ska tilldelas det frekvensutrymme som behövs för deras verksamhet. Försvarsmakten föreslår därför att 3 kap 3 § i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation (LEK) i första hand ändras så att de prioriterade myndigheterna tilldelas det frekvensutrymme som de begär. I andra hand föreslår Försvarsmakten att tillståndsmyndigheten ska samråda med de prioriterade myndigheterna avseende beslut om tilldelning. Detta förslag ska kompletteras med en möjlighet att lämna över ärendet om tilldelning till regeringen för prövning om någon av de prioriterade myndigheterna begär det.

Försvarsmakten föreslår dessutom egna ändringar i författningsförslagen som framgår nedan under avsnitt 2.1.

(ÖST)

Försvarsmakten avstyrker att begreppet samhällsekonomisk effektivitet ska vara avgörande och anser att begreppet inte ska införas i författningen. Istället bör det nationella säkerhetsintresset betonas i lagens syfte.

Försvarsmakten avstyrker förslaget om prissättning och nyttjandeavgifter.

Försvarsmakten tillstyrker förslaget att det ska finnas möjlighet att neka ansökan om tillstånd och överlåtelse av tillstånd samt att återkalla tillstånd med hänsyn till Sveriges säkerhet. Dock anser Försvarsmakten att tillståndsmyndigheten ska samråda med Säkerhetspolisen och Försvarsmakten i dessa ärenden, samt att Försvarsmakten och Säkerhetspolisen ska kunna överklaga tillståndsmyndighetens beslut till regeringen.

Försvarsmakten tillstyrker delvis förslaget avseende prioritetsfunktioner. Dock med komplettering att Försvarsmakten får upphandla detta efter eget beslut, alternativt alltid ges tillgång till funktionaliteten. Inbördes prioritet mellan aktörer och tjänster bör ske i samråd mellan Försvarsmakten och MSB.

Försvarsmakten delar bedömningen att regeringen bör meddela de föreskrifter som ska gälla i krig och krigsfara. Meddelandet av sådana föreskrifter bör föregås av beredning i första hand mellan Försvarsmakten och regeringen.

2. Försvarsmaktens synpunkter på betänkandet

2.1. Kap 1. Författningsförslag

Enligt kommittédirektivet har utredningen getts i uppdrag att, med beaktande av den säkerhetspolitiska utvecklingen föreslå hur kollektiva nyttigheters behov ska kunna tillgodoses på ett sätt som säkerställer stor samhällsnytta (s. 315). I detta uppdrag har särskilt ingått att föreslå de författningsändringar som behövs för att tillgodose samhällsviktiga aktörers behov av radiofrekvenser samt att i högre utsträckning säkerställa nationella säkerhetsintressen (s. 317). Enligt Försvarsmakten är de författningsändringar som föreslås inte förenliga med det uppdrag som har specificerats i kommittédirektivet. De förändringar som utredningen föreslår innebär istället, tvärt emot de av regeringen angivna utgångspunkterna för utredningens arbete, att de samhällsviktiga aktörernas behov får minskad betydelse.

1 kap 1 § och 3 kap 6 § 2 p.

Genom författningsändringarna ges samhällsekonomisk effektivitet avgörande betydelse vid tillämpningen av LEK. Användningen av detta begrepp riskerar enligt Försvarsmaktens bedömning leda till att de samhällsviktiga aktörernas behov prioriteras bort. Detta begrepp bör därför tas bort från författningsförslaget (jfr. 1 kap 1 § LEK). Istället för samhällsekonomisk effektivitet bör de samhällsviktiga aktörernas behov samt nationella säkerhetsintressen, inklusive skydd av säkerhetskänslig verksamhet, betonas i samband med att lagens syfte anges i 1 kap 1 § LEK. Enligt Försvarsmaktens bedömning innefattas dessutom

redan den samhällekonomiska effektiviteten i den nuvarande lydelsen om att främja konkurrens. Försvarsmakten föreslår därför att 1 kap 1 § LEK ändras så att en prioritering av nationella säkerhetsintressen ersätter begreppet en samhällsekonomisk effektiv användning av frekvenser. Försvarsmakten föreslår vidare att den föreslagna ändringen i 3 kap 6 § 2 p. tas bort.

3 kap 3 §

Utredningen har genom de föreslagna författningsändringarna i 3 kap 3 § inte säkerställt att samhällsviktiga aktörer tilldelas det frekvensutrymme som krävs för att de ska kunna upprätthålla sin förmåga att värna Sveriges säkerhet (s. 317). Försvarsmakten avstyrker därför de föreslagna ändringarna i dess helhet. Ändringen från *hörande* till *samråd* som föreslås i 3 kap 3 § LEK innebär enligt Försvarsmakten att tillståndsmyndigheten fortsatt ges ensidig rätt att besluta i frågan om tilldelning och därmed bedöma vad som krävs för att säkerställa förmågan att värna Sveriges säkerhet. Enligt Försvarsmakten måste 3 kap 3 § LEK säkerställa att Försvarsmakten tilldelas de frekvenser som behövs för att bedriva verksamhet i enlighet med dess uppdrag från regeringen. Endast de samhällsviktiga aktörerna själva har kompetensen och möjligheten att bedöma dessa behov. Mot denna bakgrund föreslår Försvarsmakten i första hand att tilldelning ska ske i enlighet med dessa prioriterade myndigheters begäran. I andra hand föreslår Försvarsmakten att samråd ska ske och att frågan om tilldelning på begäran av en prioriterad myndighet överlämnas till regeringen för prövning.

Försvarsmakten anser inte att begreppet *behövs* ska bytas mot begreppet *krävs*. Försvarsmakten instämmer inte med vad utredningen skriver om att det av direktivet framgår att regeringen vill se en ändring av begreppet *behövs* till *krävs*. Rekvisitetet *krävs* uppställer onödigt höga krav på Försvarsmakten ur bevishänseende om tillståndsmyndigheten inte gör samma bedömning som Försvarsmakten vid beslut om tilldelning. Försvarsmakten instämmer med utredningen om att ändringen uppfattas som en inskränkning (s. 234) och avstyrker därför den föreslagna förändringen.

3 kap 6 § 5 p.

Försvarsmakten avstyrker den föreslagna ändringen innebärande att begreppet *behövs* byts mot *krävs*. Försvarsmakten anser att den föreslagna ändringen innebär att skyddet för de intressen som hänvisas till i 3 kap 3 § försämras.

3 kap 6 § 7 p.

Försvarsmakten anser att det är bra att en ytterligare bestämmelse till skydd för Sveriges säkerhet införs. Försvarsmakten ifrågasätter dock den föreslagna formuleringen. Rekvisitetet *kan antas att* bör enligt Försvarsmakten inte kombineras med en negation, dvs *inte vållar fara för Sveriges säkerhet*. Försvarsmakten föreslår istället en formulering som innebär att tillstånd inte ska beviljas om det kan antas att radioanvändningen vållar fara för Sveriges säkerhet.

3 kap 11 §

Försvarsmakten tillstyrker förslaget att tillstånd att använda radiosändare eller för skyddad mottagning får förenas med villkor om krav som är av betydelse för Sveriges säkerhet.

3 kap 23 §

Försvarsmakten tillstyrker förslaget att tillstånd att använda radiosändare eller för skyddad mottagning får *överlåtas* om *förvärvarens radioanvändning kan antas vålla fara för Sveriges säkerhet*.

7 kap 6 §

Försvarsmakten tillstyrker förslaget att tillstånd får återkallas och tillståndsvillkor ändras omedelbart om radiosändningen kan antas vålla fara för Sveriges säkerhet.

3 kap 6, 11 och 23 §§ samt 7 kap 6 § 6 p.

För att tillståndsmyndigheten ska kunna bedöma om ett tillstånd inkräktar på det frekvensutrymme som Försvarsmakten behöver eller innebär fara för Sveriges säkerhet måste Försvarsmakten och Säkerhetspolisen ges tillfälle att yttra sig i dessa frågor. Försvarsmakten föreslår därför att tillståndsmyndigheten ska samråda med Säkerhetspolisen och Försvarsmakten om en tillståndsansökan uppfyller 3 kap 6, 11 och 23 §§ samt att de ges möjlighet att påkalla prövning av återkallelse av tillstånd eller ändring av tillståndsvillkor enligt 7 kap 6 § 6 p.

8 kap 19 §

Eftersom endast Försvarsmakten själva och regeringen har kompetens att bedöma frågan om Försvarsmaktens behov (se avsnitt 2.8 nedan) samt hur frekvensanvändning påverkar Sveriges säkerhet är det olämpligt att överprövningar av Försvarsmaktens tilldelningsbeslut enligt 3 kap 3 § sker vid allmän förvaltningsdomstol. Försvarsmakten anser även att en sådan prövningsordning är olämplig i fråga om ärenden som innefattar bedömningar av om ett tillstånd innebär fara för Sveriges säkerhet. De ärenden som Försvarsmakten anser bör överprövas av regeringen istället för förvaltningsdomstol är Försvarsmaktens tilldelningsbeslut enligt 3 kap 3 §, beslut om tillstånd att använda radiosändare enligt 3 kap 6 § 5 och 7 p. och beslut om återkallelse av tillstånd eller ändring av villkor enligt 7 kap 6 § 6 p. Om det finns anledning att överpröva Försvarsmaktens behov av frekvenstilldelning eller Försvarsmaktens bedömning vad gäller behovet att säkerställa förmågan att värna Sveriges säkerhet är regeringen den prövningsinstans som besitter rätt kompetens.

Ändring i förordning (2003:396) om elektronisk kommunikation

Försvarsmakten tillstyrker förslaget med prioritetsfunktioner och bemyndigande för MSB att meddela föreskrifter om prioritetsfunktioner samt vilka myndigheter och andra aktörer som får upphandla sådana funktioner med vissa reservationer.

En sådan funktion kan fungera som ett komplement vid samhällsstörningar i fred och öka möjligheten att tidigt initiera verksamhet. Försvarsmakten vill dock understryka att Försvarsmakten inte anser att ett sådant system är pålitligt vid mer kvalificerade angrepp eller långvariga samhällsstörningar där elbortfall är en del av riskbilden. Försvarsmakten har för sin verksamhet behov av andra lösningar som kan hantera den typen av störningar. Även andra samhällsviktiga aktörer har behov av andra lösningar som tillgodoser ytterligare funktionalitet än prioritet. Att införa denna funktionalitet får därför inte ytterligare belasta de samhällsviktiga myndigheternas ekonomi. Försvarsmakten instämmer till del i att ansvaret för att meddela föreskrifter om vilka aktörer som ska få upphandla denna funktionalitet tillhör MSB. Som ett komplement till detta anser dock Försvarsmakten att myndigheterna under Försvarsdepartementet har ett särskilt ansvar och därmed ska få besluta om upphandling av sådan funktion på egen hand för sin verksamhet, alternativt alltid ges tillgång till funktionaliteten. Försvarsmakten och MSB har ett särskilt ansvar för totalförsvarsplaneringen och bör i detta perspektiv samråda i frågor om inbördes prioritet mellan användare och tjänster, alternativt att Försvarsmakten ges tillfälle att yttra sig över innehållet i föreskrifterna innan de träder i kraft.

2.2. Kap 2. Uppdraget och dess genomförande

Utredningen anger att arbete har genomförts bl a genom intervjuer med myndigheter samt att man har samrått med Försvarsmakten (s. 56). Försvarsmakten vill mot denna bakgrund framföra att den expert som har representerat Försvarsmakten har upplevt att utredningen har varit svårarbetad och att Försvarsmakten inte har fått gehör för sina synpunkter, vilket även återspeglas i utredningens förslag. Försvarsmakten anser därför inte att utredningen har samrått i tillräcklig grad med Försvarsmakten.

2.3. Kap 3. Om radiospektrum

Försvarsmakten har inget att erinra mot den grundläggande beskrivningen av radiospektrum men vill understryka att Försvarsmaktens användning av spektrumnyttjande system av nödvändiga skäl omfattar många frekvensområden. Detta beror på att vissa militära system som krävs för att försvara Sverige verkar på särskilt lämpliga frekvenser.

Den svenska frekvensplanen (s. 74) är ett resultat av internationella överenskommelser och nationella överväganden. Försvarsmakten anser att nationell säkerhet måste vara ett tydligt politiskt ingångsvärde vid såväl internationell harmonisering som den svenska frekvensplanen och att hänsyn ska tas till Försvarsmaktens befintliga och framtida realistiska behov av system. Det är inte möjligt att utgå ifrån att Försvarsmakten kan ersätta ett nutida system, eller funktion, med ett alternativt system som arbetar inom andra frekvenser utan att riskera att delar av försvarsförmågan blir obsolet. Dessa system ingår i en funktionskedja, vilket inkluderar andra tekniska system, fortifikatoriska åtgärder, bemanning, soldatutbildning etc. Detta gör att det är omfattande, tidskrävande och

kostsamt att byta ut dessa system även om det är möjligt. För att Försvarsmakten ska kunna bereda frågor om materielomsättningar krävs därför framförhållning och ekonomiska och personella förutsättningar för detta. Större investeringar är föremål för regerings- och riksdagsbeslut.

Försvarsmakten arbetar kontinuerligt med berörda myndigheter och civila brukare för att samordna sitt spektrum innehav med civil användning. Försvarsmakten har vidtagit ett antal åtgärder, så som användarmanualer, handböcker, utbildning m.m. inklusive iståndsättande av forskning- och teknikprojekt som ska leda till att minska framtida risker av negativa effekter. Teknisk samexistens med andra aktörer förutsätter dock att de tekniskt är kompatibla med, och inte stör, Försvarsmaktens system. Försvarsmakten understryker därför vikten av att Försvarsmaktens behov och tekniska lösning ges företräde i sådana fall.

2.4. Kap 4. Spektrum som ekonomisk tillgång

Försvarsmakten avstyrker införandet av begreppet samhällsekonomisk effektivitet och att frekvensförvaltningen ska utgå ifrån, och fokusera på samhällsekonomisk effektivitet. (s. 202). Försvarsmaktens behov av frekvensutrymme ska inte kunna bortprioriteras med hänvisning till samhällsekonomisk effektivitet. Detta återspeglas även i regeringens uttalande i den proposition som föregick dagens reglering i LEK (prop. 2002/03:110 s. 134 f). Samhällsekonomisk effektivitet är ett olämpligt rekvisit att använda vid bedömningen av hur spektrum ska fördelas. Sveriges säkerhet samt andra allmänna intressen kan inte kvantifieras utifrån ekonomiska intressen. Begreppet är därför olämpligt att använda som prioriteringsunderlag gällande nyttor som berör nationell säkerhet och Försvarsmaktens uppgifter. Uppgifter som innefattar att avskräcka samt försvara Sverige mot ett väpnat anfall, en uppgift vars nytta är fundamental men svårkvantifierad.

2.5. Kap 5. Gällande rätt

Försvarsmakten instämmer med utredningen om att den nationella säkerheten i synnerhet också i fortsättningen ska vara varje medlemsstats eget ansvar (s. 105). I detta sammanhang vill därför Försvarsmakten även understryka att inrättandet av den europeiska kodexen inte ska påverka åtgärder som medlemsstater vidtagit för ändamål som rör allmän ordning, hälsa och försvar (s. 117 f). Detta bör framgå i den kommande övergripande strategi som utredningen föreslår (s. 209f).

2.6. Kap 6. Spektrumanvändningen åren 2027-2047

Försvarsmakten har inte deltagit i scenarioutvecklingen men kan konstatera att det sannolikt finns ytterligare konsekvenser som resultat om för stora risker accepteras avseende innovation. En förutsättning för vissa scenarion kräver dessutom att betydande satsningar genomförts inom försvarsområdet innan ett innovationsbaserat scenario kan påbörjas. Försvarsmakten med stödmyndigheter

bevakar bland annat den tekniska omvärldsutvecklingen och är de myndigheter som bäst kan analysera möjligheterna av innovation för militär användning.

Försvarsmakten instämmer med utredningens slutsatser om att behovet av tillgång till frekvenser för det militära försvaret bedöms öka under perioden 2027-2047 samt att militär kommunikation fortsätter att vara huvudsakligen separat på grund av sina specifika behov. Försvarsmakten påpekar att oavsett scenario utvecklar Försvarsmakten i dag de flesta nya system för att tillgodose kraven om internationell interoperabilitet.

Försvarsmakten instämmer inte i att alla användare av spektrum ska behandlas likvärdigt (s. 174). Skälen för detta är att de samhällsviktiga aktörerna, och i synnerhet det militära försvaret, är bundna av säkerhetspolitiska inriktningar och åtaganden. Dessa aktörer utgör grunden för det svenska samhällets säkerhet och fortlevnad. Betydelsen av detta går inte att likvärdigt ställa mot ekonomiska värden.

2.7. Kap 7. En spektrumanvändning för framtidens samhälle

Försvarsmakten avstyrker förslaget att alla tillstånd ska prissättas och att nyttjandeavgifter ska införas och anser inte att lagstiftningen ska ändras på detta område för de samhällsviktiga aktörerna.(s. 179)

Försvarsmakten ser positivt i sak på att lagstiftningen ändras men anser att den nationella säkerheten behöver bli tydligare prioriterad än vad utredningen föreslår. Även om utredningen hanterar krig och krigsfara i sitt kap 8 understryker Försvarsmakten att dess förmåga byggs i fredstid vilket gör att det inte går att dra en skarp linje mellan krig och fred och att säkerhetsintressena därför behöver vara prioriterade från början. Tilldelning av frekvenser är en nödvändig förutsättning för att Försvarsmakten ska kunna lösa de uppgifter som riksdag och regering har ålagt Försvarsmakten. Precis som utredningen klargör på flera ställen har myndigheter redan kravet på sig att bedriva sin verksamhet effektivt och Försvarsmakten arbetar aktivt med effektivt nyttjande av tilldelat spektrum. Försvarsmakten anser därför att utredningens förslag är oacceptabelt. Under alla förhållanden bör Försvarsmakten och de prioriterade myndigheterna undantas från de föreslagna ändringarna avseende avgiftsuttag.

Försvarsmakten har inget att erinra mot att skyddad mottagning behandlas i likhet med övrig användning (s. 193). Spektrum, och tillstånd för skyddad mottagning, bör dock tilldelas på det sätt som Försvarsmakten föreslår ovan enligt kommentarerna till förslaget om en ny 3 kap 3 § och 8 kap 19 §.

Försvarsmakten avstyrker förslaget att tillståndsmyndigheten ska besluta om vilket frekvensutrymme som ska tilldelas.(s. 202) Försvarsmakten är den myndighet som bör fatta beslut om hur spektrum ska nyttjas för att lösa militära uppgifter. Försvarsmakten har i de flesta fall behov av ett specifikt frekvensutrymme exempelvis på grund av att materiel som har upphandlats på internationella marknaden har en viss räckvidd, kapacitet, interoperabilitet, för

den funktionalitet som önskas uppnås. Försvarsmakten ser en risk i att under fredstid upplåta spektrum åt verksamheter som kan komma att allvarligt påverkas när dessa frekvenser berörs vid höjd beredskap. Likaså kan delad användning degradera Försvarsmaktens system och förmåga. Detta innebär att tillståndsmyndigheten behöver hålla Försvarsmakten informerad om pågående och kommande tillståndsärenden samt låta Försvarsmakten yttra sig. I det sammanhanget behöver Försvarsmakten kunna lämna de villkor som krävs för att en eventuell delad användning kan fungera med så få konsekvenser som möjligt.

Försvarsmakten instämmer i att det behöver finnas en inriktning för internationell harmonisering (s. 209) och att den nationella säkerheten i synnerhet också i fortsättningen ska vara varje medlemsstats eget ansvar (s. 105). Detta återspeglas till del i förslaget, men Försvarsmakten vill framhålla att det fortsatt finns behov av begränsningar (s. 210) och att nationell säkerhet måste vara ett tydligt politiskt ingångsvärde i processen även i fredstid. Strategin bör ta uttrycklig hänsyn till Försvarsmaktens befintliga och framtida behov av system och spektrum. Annars riskerar de av Försvarsmaktens materielanskaffningar som beslutats av riksdag och regering att bli obsoleta vilket medför att den politiskt beslutade försvarsförmågan reduceras. Försvarsmakten är för övrigt positiv till internationell harmonisering då det även är en förutsättning för samverkan och förmågeutveckling med internationella partners. Exempel på Försvarsmaktens behov av internationell harmonisering är att kunna upprätthålla de avtal som Sverige tecknat avseende exempelvis värdlandsstöd och medverkan i NATO Response Force. Dessa avtal, som bygger på spektral interoperabilitet i enlighet med ”ECA table” samt NJFA bör även återspeglas i den nationella frekvensplanen.

Försvarsmakten tillstyrker förslaget att digitalisera den svenska radiospektrumförvaltningen (s. 229) under förutsättning att säkerhetsskyddsaspekterna analyseras och omhändertas i tillräcklig omfattning. Utredningen konstaterar att Försvarsmaktens radioanvändning är ytterst skyddsvärd med tanke på Sveriges säkerhet och att den omfattas av försvarssekretess (s. 233). Försvarsmakten anser dock inte att utredningen i tillräcklig utsträckning har beaktat behovet av ett relevant säkerhetsskydd för känsliga uppgifter och att det behöver analyseras vidare tillsammans med Försvarsmakten. Försvarsmakten bidrar gärna i detta arbete.

2.8. Kap 8. Förstärkning för nationella säkerhetsintressen

Försvarsmakten anser att det är av stor vikt att förstärka de nationella säkerhetsintressena. Försvarsmakten anser dock att utredningen inte kunnat påvisa eller lämnat realistiska och relevanta förslag till hur samhällsviktiga aktörers behov av radiofrekvenser ska tillgodoses, eller hur nationella säkerhetsintressen ska säkerställas.

I den nationella säkerhetsstrategin framgår bland annat även att ”Kriser och hot kan uppstå snabbt, men de kan också ha långsamma förlopp. Oavsett

tidsperspektiv bör det finnas en grundläggande förmåga i samhället att aktivt handla för att möta sådana kriser och hot.” (Nationell säkerhetsstrategi, 2017, s. 9). Försvarsmakten önskar därför särskilt belysa att det är olämpligt att endast tänka i termer av krig och fred. Övergången från normalläge och kris mot det som kan betecknas som krigsfara eller krig kan vara diffus och pågå under längre period, ibland kallad gråzon. Säpo menar exempelvis att andra metoder än rent militära ökar i betydelse, där länder vill utnyttja gråzonen mellan fred och ofred, lagliga och olagliga metoder. Sådana aktiviteter spänner över en bred palett av politiska, diplomatiska, ekonomiska, informations-, militär- och underrättelserelaterade åtgärder. Syftet med dessa aktiviteter är att skapa ett säkerhetspolitiskt övertag gentemot andra länder och kunna driva igenom det egna landets strategiska mål, (Säpo årsbok 2017, s. 24). Det innebär att säkerhetskänslig verksamhet måste ha en grundläggande förmåga redan nu i fredstid. Försvarsmakten bedriver sin verksamhet året runt för att säkra Sveriges territoriella integritet. Risken med förberedda alternativ för krig eller krigsliknande situationer är att beslut om att verkställa sådana fattas för sent. Försvarsmakten anser därför att de nationella säkerhetsintressena måste få större genomslag i den lagstiftning som gäller i fredstid.

Kap 8.2

Försvarsmakten instämmer i att de samhällsviktiga myndigheternas ställning i tilldelningsprocessen måste stärkas. Försvarsmakten anser dock inte att utredningens förslag leder till att dessa intressen stärks. Tvärtom anser Försvarsmakten att utredningens förslag till stor del innebär att dessa intressen försvagas. Försvarsmaktens behov styrs av politiska inriktningar där en djup förståelse för de militära behoven är nödvändig. Denna kunskap finns enbart hos Försvarsmakten och beskrivs i dialog med regeringen.

Tilldelat frekvensutrymme utan tillstånd

Försvarsmakten understryker vikten av att Försvarsmakten är undantaget från tillståndsplikt (s. 233) och har tillgång till spektrum under fredstid. Detta för att möjliggöra den operativa verksamhet som Försvarsmakten bedriver till land, luft och havs, men även nationell övning och övning med samarbetspartners.

Utredningen anger (s. 236f) att en ordning som innebär att Försvarsmakten tilldelas de frekvensutrymmen som de begär inte är samhällekoniskt effektivt och att det kan få negativa konsekvenser för enskilda. Försvarsmakten instämmer i att det kan få orimliga konsekvenser om samtliga myndigheter får det utrymme som de begär. Försvarsmakten anser dock att det finns utrymme för att prioritera Försvarsmaktens behov i dessa situationer och att nationell säkerhet alltid bör ges företräde vid tilldelning. Försvarsmakten är dessutom den myndighet som kan avgöra om frekvensområden är möjliga att dela mellan civil och militär användning. I denna bedömning tar Försvarsmakten inte enbart fredstida normalanvändande i beaktande utan även hur militär taktik och kvalificerade telekrigåtgärder såsom störning kan påverka delad användning.

Dagens tilldelningsprocess och samrådsskyldighet

Försvarsmakten anser att den process för tilldelning som utgår från 3 kap 3 § LEK måste tydliggöras men anser inte att författningsförslaget tar tillräcklig hänsyn till Försvarsmaktens behov.

Att samråd ska hållas med Försvarsmakten innebär inte att tillståndsmyndigheten behöver besluta i enlighet med Försvarsmaktens bedömning av vad som behövs för att upprätthålla den av riksdag och regering beställda förmågan. Det ger tvärtom tillståndsmyndigheten möjlighet att överpröva Försvarsmaktens bedömning av behovet om tilldelning och indirekt de beslut som fattas av regering och riksdag avseende bl a myndighetens större materielanskaffningar. Enligt Försvarsmakten är det endast de samhällsviktiga aktörerna själva som har kompetensen och möjligheten att bedöma dessa behov. Med anledning därav bör de radiofrekvenser som krävs för att upprätthålla av regeringen givna uppgifter avseende rikets försvar och Sveriges säkerhet hanteras i särskild ordning och inte ställas mot övrig spektrumtilldelning. Vidare anser Försvarsmakten att myndigheten bör tilldelas de radiofrekvenser som den begär utan att tillståndsmyndigheten ges utrymme att göra en annan bedömning av vad som krävs för att säkerställa Sveriges säkerhet. Försvarsmakten ser heller inte någon anledning att minska intervallet mellan revideringarna av frekvensplanen såvida det inte är föranlett av ett försämrat omvärldsläge.

Utredningen nämner att olika myndigheter har behov av varandras spektrum. I det dagliga arbetet löser myndigheterna detta sinsemellan men det kan kräva långa beredningstider. Riskerna med ett sådant arbetssätt blir tydligare vid större katastrofer, kris och krig och det är då olyckligt att de samhällsviktiga aktörerna har tilldelats spektrum för delad användning sinsemellan. Försvarsmakten har föreslagit lösningar på detta, exempelvis för 700MHz-bandet, men som ännu inte realiserats.¹ Implikationerna för Sveriges säkerhet ifall de prioriterade myndigheterna inte får sitt behov av spektrum tillgodosett och inte kan bedriva sin verksamhet simultant gör att det kan krävas en tydligare politisk avdömning över vilken verksamhet som ska prioriteras i kris. Detta kan komma att aktualiseras ytterligare ifall en beredning av 1 kap 8 och 9 § (2003:389) LEK påbörjas.

Kap 8.3

Försvarsmakten instämmer inte i att det måste finnas en tidsplan eller finansiering för när frekvenser som berör samhällsviktiga aktörer och nationella säkerhetsintressen ska tas i bruk. Det är tillräckligt att en grov uppfattning finns inledningsvis. Frekvenstilldelning är i många fall en förutsättning för att Försvarsmakten ska kunna påbörja studier och anskaffning av strategiska materielprojekt eller projekt som har långa ledtider. Eftersom sådana projekt ofta finansieras först efter beslut av regering eller riksdag måste en frekvenstilldelning

¹ Försvarsmakten, 2017-09-22, *Försvarsmaktens svar på PTS förfrågan om konsultation inför uppdaterad förstudierapport 700 MHz – rättelse*, FM2017-17112:3

vara säkerställd i förväg. Tidsaspekten överstiger även sannolikt den normala internationella harmoniseringsprocessen. Det är därför nödvändigt att dessa aspekter tas med som en styrande faktor till en eventuell strategi för internationell harmonisering.

Kap 8.4

Försvarsmakten tillstyrker förslaget att beslut om att förena tillstånd med villkor, att neka tillstånd och överlåtelser samt att återkalla tillstånd kan göras med hänsyn till Sveriges säkerhet. Försvarsmakten anser dock att villkor ska kunna ställas som exempelvis förtydligar att tillståndet ska uppfylla vissa av Försvarsmakten ställda tekniska krav.

Enligt utredningen ska de myndigheter som har sådan kunskap om tillståndsinnehavare som krävs för att neka dem tillstånd med anledning av Sveriges säkerhet lämna denna information till tillståndsmyndigheten som underlag för beslutet beslut (s. 250-251 och s. 253). Utredningen konstaterar i detta sammanhang att tillståndsmyndigheten redan i dag hanterar hemliga uppgifter (s. 246). Hantering av efterfrågad information ställer visserligen krav på ett adekvat säkerhetsskydd, men även på kunskap och förmåga att värdera densamma. Försvarsmakten delar den uppfattning som framkommer i betänkandets särskilda yttranden att det huvudsakligen är Säkerhetspolisen och Försvarsmakten som kan avgöra om ett tillstånd kan antas innebära en risk för Sveriges säkerhet. Det torde vara ett kostnadseffektivt nyttjande av samhällets resurser att de organisationer som redan i dag har denna uppgift fortsätter att göra det och Försvarsmakten ställer sig även frågande till att utredningen inte ser några större konsekvenser av förslaget (s. 272) (se avsnitt 2.9 nedan).

Ordningen bör således vara att Försvarsmakten och Säkerhetspolisen ska beredas tillfälle att yttra sig till tillståndsmyndigheten huruvida ett tillstånd ska tilldelas, överlåtas eller dras in med anledning av Sveriges säkerhet. Ett sådant förfarande bör ske genom att tillståndsmyndigheten samråder med Säkerhetspolisen och Försvarsmakten. Beslutet bör kunna överklagas av Säkerhetspolisen och Försvarsmakten till regeringen. Anledningen till att överklagande bör ske till regeringen är att Sveriges säkerhet är en sådan angelägenhet som kräver ställningstagande från regeringen.

Försvarsmakten bedömer att en sådan ordning kan kräva ökade resurser och utesluter därför inte att detta kan medföra ett ökat resursbehov.

Kap 8.6

Försvarsmakten delar bedömningen att regeringen bör meddela de föreskrifter som ska gälla i krig och krigsfara, 1 kap 8 och 9 § (2003:389) LEK). Meddelandet av sådana föreskrifter bör föregås av beredning mellan Försvarsmakten och regeringen med stöd av tillståndsmyndigheten och MSB. Försvarsmakten anser dock att det är mer prioriterat att få en fungerande tilldelning i fredstid i syfte att

kunna hantera skeden i gråzonen, samt de avtal avseende exempelvis värdlandsstöd där tillgång till bl a spektrum måste finnas med kort varsel.

Under sådana förhållanden som utredningen beskriver behöver regeringen kunna ha ett direkt inflytande på försvars- och säkerhetsmyndigheternas förmåga genom att vidta anpassade och avvägda styrningar avseende spektrumtilldelning.

2.9. Kap 9. Konsekvenser av förslagen

Försvarsmakten anser inte att konsekvensbeskrivningen avseende särskild hänsyn till försvarsuppgifter och spektrumförvaltning med hänsyn till Sveriges säkerhet beskriver området korrekt (s. 272). Försvarsmakten anser att det krävs mer arbete för Försvarsmakten att förse tillståndsmyndigheten med kontinuerligt underlag än vad utredningen beskriver och att det merarbetet inte är försumbart. Den information som behövs för att kunna bedöma om ett ärende påverkar Sveriges säkerhet är komplex och innefattar bl a underrättelseinformation. Försvarsmakten måste därför ha utrymme att bedöma vilka uppgifter som är lämpliga att lämna i det enskilda fallet.

Försvarsmakten ifrågasätter utredningens slutsatser avseende nyttjandeavgifter (s. 273). Det är bara Försvarsmakten som kan bedöma hur stor del av sitt spektrum som är möjligt att dela med civil användning. Detta kan variera över tid och beroende på vilken teknisk lösning som Försvarsmakten behöver för att lösa sina uppgifter.

Försvarsmakten anser även att beskrivningen avseende de allmänna förvaltningsdomstolarnas merarbete är förenklat. Domstolarna måste i ärenden som involverar bedömningar om hur ett tillstånd påverkar Sveriges säkerhet tydligt ta ställning till säkerhetspolitiska styrningar samt behandla känslig underrättelseinformation. Försvarsmakten bedömer att ett sådant överklagandeförfarande kommer att kräva mer resurser av Försvarsmakten än om ärendet avgörs hos regeringen.

Ärendets beredning

I beredningen av detta ärende har deltagit örlogskapten Per Nordlöf, försvarsjurist Kajsa Wahrenby, örlogskapten Roy Johansson, major Anders Bengtsson och senior controller Pär Mohlin.

-o0o-

Detta svar har beslutats av general Micael Bydén. I den slutliga handläggningen har dessutom försvarsjurist Helena Severin och överste Patrik Ahlgren deltagit, samt som föredragande kommandörkapten Leif Östgaard.

Micael Bydén
Överbefälhavare

Leif Östgaard

Sändlista

Näringsdepartementet (n.remissvar@regeringskansliet.se,
ingrid.karlsson@regeringskansliet.se)

För kännedom

Försvarsdepartementet

För kännedom inom HKV

LEDS CIO

LEDS INRI

LEDS JUR

LEDS PLANEK

LEDS TF

MUST

PROD